

Úhel pohledu

Miroslava Dvořáková

Praha 2024

„Dědečku! Jsi doma?“

Charles rozespale zamžikal a posadil se, aby ho skrze vysoká stébla trávy viděla.

Hnala se od terasy za domem, v ruce třímala zelené složky. Než dorazila na konec zahrady, ve vlasech jí ulpěly listy z převislých větví.

„Jaká to vzácná návštěva!“ zahlaholil, když stoupala na terasu k altánu. „Už máš po zkouškách? Co ten tvůj přítel? Jak že se to jmenuje? Flened?...“

„Minulý měsíc jsme se rozešli.“

Účastně se zašklebil. „Budou jiní. Nemáš žízeň?“ Ukázal na stolek. Džbánek s jablečným moštem byl navzdory teplému podvečeru ojíňený.

Zavrtěla hlavou, sesunula se na lavičku a spustila: „Pamatuješ, jak jsme se pohádali kvůli tomu urychlovači? Je to dvanáct let. Byla jsem tu na prázdninách a tys mi vyprávěl o rozdílech v nazírání.“

Přemýšlivě nakrčil čelo. Překvapilo ho, že si to pamatuje tak přesně. Bylo jí tehdy šestnáct. Dočetla se o pokusech na urychlovači částic postaveném na francouzsko-švýcarském pomezí. V prstencovém tunelu o obvodu dvaceti sedmi kilometrů chtěli vědci potvrdit existenci temné energie a temné hmoty.

Sáhl po sklenici a zasněně se usmál. „Na to se nedá zapomenout. Rozčílilo tě, když ses dozvěděla, že to pak zakázali a...“

Netrpělivým gestem jej přerušila. „Udělal jsi mi tehdy přednášku o úhlu pohledu.“ Teatrálně rozhodla paže a zadeklamovala: „Prostor je ve skutečnosti děravý jako cedník. Povaha částic je duální. Hmota se stává energií a naopak, protože v klidovém stavu prostě neexistuje. Kdybychom všechny částice lidského těla stlačili na jedno místo a ignorovali mezery,“ nadechla se, aby nabrala vzduch, vztyčila prst a ukázala špičku perleťově nalakovaného nehtu, „nezůstane víc, než tohle.“ Pohodila hlavou ke sloupku altánu: „Tento kus dřeva je jenom o trochu pevnější než vzduch.“ Zářivě se usmála. „Zapůsobilo to na mě tak sugestivně, že jsem změnila studijní obor.“

„No jo, vzpomínám si,“ připustil, „fascinovala tě myšlenka, že vjem se mění podle osoby pozorovatele.“

„No právě!“ vypískla „Už vím, co mě tehdy tak provokovalo. Ta tvá smířenost, že nazírání je omezené. Ale hranice se dají posunovat! Technologie jdou stále dopředu.“

Zavřel oči, aby potlačil potřebu zaklít. A bylo to tu zas. Děti vyrostou a pak už je nic neudrží. Navenek zachoval neutrální výraz. „Některé jevy poznat nelze, zlato,“ zapředl. „Člověk k nim nemá potřebné nástroje. Jiné jsou natolik nebezpečné, že je lépe, když o nich neví. A ta propast, jak přiblížit výdobytky nejnovějších výzkumů široké veřejnosti, se rok od roku rozšiřuje. Ještě před sto lety si každý šikovnější kluk dokázal doma na koleně vyrobit krystalku, ale dnes je to jinak. Hadronový urychlovač si žádný kutil v kůlně neuplácá.“

„Ha!“ vybafla, „už vím, proč ses tehdy, před dvanácti lety, „nechal unést“. Chtěl jsi, abych zapomněla na ten urychlovač.“

Charles zvedl obočí. „Co je s ním?“

Podezřívavě našpulila rty. „Údajně ho měli zakázat, ale tady se píše něco jiného!“ Strčila mu pod nos složky.

Při pohledu na archaickou grafiku zamručel: „Kdes to sehnala?“

„Na internetu,“ zněla odpověď.

Skepticky se zapitvořil. „Ten už tu nikdo nepoužívá. Modální matrix je přece mnohem...“

Netrpělivě se ošila. „Dobře, našla jsem to založené v hematitské knihovně. Důležitý je ale primární zdroj. Čti, prosím.“

Záznam byl starý čtrnáct let.

LHC opět čelí hrozbě zrušení

1.4.2010

Aktivisté se rozhodli žalovat Velký urychlovač částic (dále jen LHC) kvůli možnosti vzniku miniaturní černé díry, která by následně pohltila celý svět včetně výše zmíněných aktivistů. (Černé díry by mohly být vedlejším produktem při experimentech při srážkách částic. Zastánci urychlovače oponují, že černé díry by měly pouze mikroskopické rozměry a stačily by se vypařit v nanosekundách).

Znechuceně se zašklebil. „Helenko, každý člen naší rodiny přece ví, že černé díry...“

Obdařila jej zuřivým pohledem.

Zaťal zuby a vrátil se ke čtení.

Ale LHC čelí v těchto dnech hrozbě z naprosto nečekané strany, kterou je Mezinárodní panel pro změnu klimatu (Dále jen IPCC). Organizace IPCC obvinila LHC, že stojí za krachem Kodaňské konference OSN o globálním oteplování. Mnozí politikové totiž z neznámých důvodů nečekaně a zcela radikálně změnili názor na oteplování planety. Nejmenovaný zdroj uvedl, že důvodem změny těchto postojů jsou data získaná z urychlovače částic.

Výstupy z urychlovače byly klasifikovány jako „otrávené“, neboť to vypadalo, že zaznamenávají výsledky až „budoucích“ pokusů.

Vše úzce souvisí s holografickou teorií vesmíru a teorií superstrun. Teoreticky mohou existovat jevy, které se šíří časem jak dopředu, tak nazpět. Díky rozpínání vesmíru zaznamenáváme v makrosvětě pouze ty jevy, které mají stejnou „šipku“ v čase. Při kvantovém vypařování černé díry mohou vznikat tachyony – hypotetické částice rychlejší než světlo. Tachyony mohou cestovat proti proudu času. V pokusu je tak můžeme detekovat podobně jako temnou hmotu a temnou energii. V celkovém součtu bude nějaká energie scházet – a sice ta, kterou sebou odnesly výše zmiňované tachyony.“

Charles si znovu ověřil aprílové datum pod titulkem a vztekle prskl: „Cha! Tachyony! Už je zase rehabilitovali? Jmenuj jediný způsob, jak by je mohli empiricky dokázat.“ Zakoulel očima a dodal: „Pokud ovšem nepočítáš s reklamami v časopisech pro hospodyňky.“

Škodolibě se uchichtla. V barevných magazínech se to inzerčí na léčivé přípravky založenými na bázi tachyonové energie přímo hemžilo. Ani jedenadvacáté století nezůstalo víry v tajemné síly uchráněno. Čím vědeckěji byla šarlatánská pavěda podaná, tím lépe se prodávala. Český klub skeptiků Sisyfos dokonce v roce 2005 za propagaci tachyonových prostředků jistému panu Wagnerovi udělil bronzový Bludný balvan. Nešťastné tachyony, temná hmota i antihmota končily v jednom hrnci s magickou mocí Vrill, pro kterou horoval už Nikola Tesla, energií měsíce, prasilou matky Gaiy a vší možnou další veteší.

Helena vstala a začala přecházet po břehu jezírka. „Bezva, tachyony máme za sebou. Ted' mi udělej radost a dočti to až do konce.“

Nasupeně se podrobil.

A jak mohly výsledky experimentů z urychlovače částic zapříčinit krach Kodaňské konference OSN o Globálním oteplování v roce 2009?

Vezmeme-li existenci tachyonů do hry, měření z LHC mohou doopravdy zaznamenávat výsledky budoucích pokusů. Informace o srážce částic, ke které došlo v budoucnosti, se otiskly na horizont události miniaturní černé díry a při jejím vypařování se mohly protunelovat časem do naší doby.

Data se dostala k dispozici hackerům ze skupiny CzERT. Jednalo se o průběžně zaznamenávané meteorologické údaje od roku 2008 do roku 2100, k nimž byly pro zvýšení hodnověrnosti přidány sportovní výsledky.

Kromě toho, že pár jedinců z hackerské skupiny naprosto neuvěřitelně a legálně zbohatlo díky výhodným sázkám, data o vývoji teplot a způsobu jejich získání rychle prosákla k nejvyšším světovým politikům a to zřejmě velmi ochladilo jejich nadšení pro boj s oteplováním.

Ted' už je jasné, že se urychlovač zakázat nepovede, protože kdyby nebyl v provozu v budoucnosti, nikdy by se v něm nemohly objevit informace v naší současnosti.“

Charles pleskl složkami na stůl.

„Co mi k tomu povíš?“ zaútočila.

Zatvářil se rozpačitě. „Urychlovač sice oficiálně odstavili, ale po desetileté přestávce, hm, v roce 2022, ho znovu tajně zprovoznili.“

Vztekle si dupla. „Proč jsi mi to neřekl?“

Zaklonil hlavu a vzhlédl k bezmračné obloze. „Ale zlatíčko! Jak jsem mohl tušit, že tě to ještě zajímá? Vždyť jsi tu dva roky nebyla! Co je hadronový urychlovač zase v provozu, jsme se viděli pouze dvakrát!“

Rozhořčeně potřásla hlavou. „Jednou u mých rodičů a jednou na keisonské akademické radě! Od malička nám vtlukáte do hlav, že doma jsme uvnitř sebe. Že vzájemnost sdílená v prostoru trvá napříč časem a jedinou proměnnou, která je ve hře, je naše vůle.“

„Jsme prostě jiní,“ zahučel.

Bádavě nakrčila čelo. „Nechceš mi snad vyčítat, že tě, nenavštěvuji dost často? Ty zase jenom chceš odklonit můj zájem, Charlesi!“

Dotčeně si prohrábl elegantní zlatokaštanovou čupřinu a houkl: „Nechápu, oč ti jde.“

S výrazem bohyně Nemesis řekla: „Chci to pochopit.“

Věděl, kdy je čas ustoupit. „Tak jo,“ povzdechnul si. „Byl jsem to já, kdo u mezinárodního soudu ty aktivisty z Klimatického panelu zastupoval. Měl jsem spoustu dobrých důvodů. Lidi nejsou na cesty časem stavění. V roce 2012 jim k sebezničení chyběl jenom krůček. Temná hmota, kterou by v urychlovači vytvořili, by spolehlivě zničila celý vesmír. Proto jsem zařídil, aby pokusy přestaly.“

Její hezky vykrojená ústa se stáhla do přísné rýhy. Přistoupila ke stolku a zaťukala na papír. „Tušila jsem, že v tom máš prsty. Sám ale raziš názor, abychom zasahovali co nejméně.“

Ratanové lehátko zavržalo, jak se na něm neklidně zavrtěl. Založil si paže za hlavu, a s pohledem upřeným na listoví zamručel: „Jistě, jeden nikdy neví, co všechno svým zásahem ovlivní. To bylo první, co mě napadlo, když mne oslovili. Normálně se do zdejších záležitostí nepletu, to přece víš. Ale potom jsem si uvědomil, že tvá babička a já, jsme tady také doma.“

Proč bychom se měli dobrovolně diskriminovat? Uhlíkati nás berou jako sobě rovné, takže i my máme tedy právo si chránit svůj životní prostor.“

„Proto jsi tu kauzu vzal,“ dovtípila se.

„Jo,“ přisvědčil a se zarputilým výrazem pokračoval: „Jako plnoprávný člen zdejší společnosti jsem svých konexí využil. Přece se nebudu dívat, jak všechno rozflákají.“

Vstal a nalil si ze džbánku mošt. Ustrkl a nespokojeně zamumlal: „Už to zase zteplalo.“

Rovněž se s přivřenýma očima napila a řekla: „Teď mi ještě vysvětli, jak to bylo s tím znovuotevřením.“

Pokrčil rameny. „Jednalo se o technický problém. Zařídít, aby nahmátli jen to, nač stačí. Zapojil jsem rodinu, protože nejsem fyzik, ale právník. Riziko odhalení můžeme vzhledem k nepřesnostem přístrojů vyloučit. Lapače temné hmoty jsme nainstalovali do hyperprostorových kapes. Každé zrno antihmoty se zachytí do varponové nálevky.“

Svrážtila čelo. „A co s tachyony?“

Jeho obličej, ze kterého se dal velmi těžko odhadovat věk, se rozzářil provinilým úsměvem.

„Ty, pochopitelně, museli nechat tak. Sama jsi to přece četla v tom hoaxu, který hoaxem není. Co jiného, než tachyony, které se během celých sta let postupně pasírovaly z budoucnosti, by politikům přineslo informace o vývoji klimatu? Když jim došlo, že to s oteplováním planety nebude tak fatální, přestali OSN hystericky tlačit do dalších investic.“

Založila si ruce v bok. „Pořád jsi mi nevysvětlil, proč jsi nakonec dovolil, aby LHC zase spustili. Co tě přimělo změnit názor? A nečekej, že ti skočím na to, žeš jim nechtěl brát možnost vývoje. Ne, po tom, co ses tolik nadřel, abys jim to zarazil.“

Rozhodil pažemi, jako kdyby chtěl obejmout celý svět. „To je přece zjevné, kotě. Urychlovač přijímal průběžné zprávy z měření až do roku 2100. Pokud se k experimentátorům dostaly meteorologické údaje a sportovní výsledky, znamenalo to, že lidé budou mít možnost takové prkotiny řešit. To mě přinutilo celou záležitost přehodnotit. Nechtěl jsem lidstvo okrást o skvělou vyhlídku století v míru. A zatím to skutečně vypadá, že kromě několika lokálních konfliktů...“

Helena chápavě přikývla. „Dobře, že ti to vyšlo.“

Koronou dubu se prohnal vítr. Šelestění listů připomínalo potměšilý smích.

Náhle si na něco vzpomněl. „Ještě jsi mi neřekla, jak ses k tomu spisku vlastně dobrala.“

Vnučka se zatvářila rozpačitě. „Hledala jsem podklady pro seminárku.“

Charles se zvedl na loktech a pohodil hlavou k zeleným složkám. „Hematitská knihovna v listinné formě uchovává jenom rarity. Do takových složek dávají archiválie v exoddělení a ty nikdy nepůjčují mimo objekt. Znamená to, že sis dohodla výjimku?“

Helena zamávala řasami. „Tedy...já...řekla jsem Tree, že ti to musím ukázat.“

„A hlavní knihovnice ti ty složky bez problémů vydala?“ zapředl a nebezpečně vlídně dodal: „Proč ti nepořídila kopii?“

Zkroušeně sklopila zrak. „Tvrдила jsem, že mám naspěch. S ohledem na pověst rodiny jaksi...“

Vítězoslavně zablýskal očima. „To se na to podívejme...“

Jeho litanii přerušil modrý záblesk nad hřebenem střechy domu.

„Babička,“ konstatovala mile Helena. „Něco ti asi chce.“

„Připomíná mi, že jsem jí slíbil návštěvu u tetičky Cintie,“ odpověděl mdle Charles.

„Odkládal jsem to, co to šlo.“

„Když nebudeš rozmazávat, jak jsem přišla k těm složkám, půjdu k Cintii s vámi,“ řekla.

„To by šlo,“ přikývl. „Radši se nezdržujme, nebo bude ještě hůř.“

Vzduch se zavlnil a nad lehátkem, na kterém doposud spočívalo Charlesovo tělo, levitovalo poloprůhledné klubičko. Modře završelo a vystřelilo směrem k domu. Helena se proměnila v rotující oranžovou spirálku a vyrazila za ním.

Ozvěna jejího smíchu se odrážela od hradby lesa.

V povídce byly užity citace a parafráze z internetového aprílového článku „LHC opět čelí hrozbě zrušení“ 1.4.2010 od Martina Tůmy z www.vtm.cz